

**Матеріали для зустрічі з фінансовими
установами за результатами здійснених
Національним банком перевірок з питань
фінансового моніторингу**

Процес нагляду з питань ПВК/ФТ*

Процес здійснення Департаментом нагляду регламентується **Положенням № 90**.

ПРАВИЛИНА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

30.06.2020 № 90

Про затвердження Положення про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)

(Заголовок в редакції Постанови Національного банку № 37 від 04.04.2024)

(Із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку № 37 від 04.04.2024 № 153 від 20.12.2024 № 67 від 21.06.2025)

Відповідно до [статей 7, 15, 44, 55, 56](#) Закону України "Про Національний банк України", [статті 63](#) Закону України "Про банки і банківську діяльність", [статей 3, 18](#) Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення", [статті 11](#) Закону України "Про валюту і валютні операції", [Закону України "Про санкції"](#) та з метою підвищення ефективності здійснення з урахуванням ризик-орієнтованого підходу нагляду у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, валютного нагляду, нагляду за дотриманням вимог нормативно-правових актів Національного банку України, якими запроваджені обмеження щодо проведення операцій, які мають на меті порушувати, сприяють або можуть сприяти уникненню порушенню обмежень, установлених персональними спеціальними економічними та іншими обмежувальними заходами (санкціями), Правління Національного банку України ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Затвердити Положення про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), що додається.

Згідно вимог Положення № 90, установа зобов'язана свчасно надавати достовірну інформацію/копії документів на запити в процесі нагляду

Нагляд з питань ПВК/ФТ, дотримання вимог валютного, санкційного законодавства

Виїзні перевірки

Безвиїзний нагляд

Планові
План оприлюднюється на веб-сайті НБУ.
Установу повідомляють за 20 календарних днів.
Строк – не більше 60 роб. днів.

Позапланові
За наявності окремих підстав.
Строк проведення – не більше 45 роб. днів.

Довідка про перевірку

Акт перевірки

Надання Плану заходів обов'язкове:

Якщо протягом 1 місяця з дня отримання Довідки про перевірку не усунуто виявлені порушення (стосується виїзних перевірок СП Установи з питань дотримання порядку торгівлі ВЦ в готівковій формі)

За наявності відповідної вимоги в Супровідному листі до Акта перевірки

*Окрім нагляду з питань ПВК/ФТ, Департамент виконує функції валютного нагляду та регулювання і нагляду у сфері санкційного законодавства.

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами нагляду

Вимог частини першої статті 8 Закону № 361-ІХ в частині неналежного виконання Установою обов'язку оновлювати, розробляти та затверджувати внутрішні документи з питань фінансового моніторингу:

- не здійснено оновлення ВНД протягом 3 міс. з дня набрання чинності відповідними змінами до НПА;
- ВНД розроблено без врахування принципу установлення детального та максимально зрозумілого працівникам установи, залученим до проведення первинного фінансового моніторингу, порядків дій під час здійснення ними процедур ПВК/ФТ (*велика кількість ВНД (не один документ), які регулюють одне питання*);
- невідповідність ВНД вимогам законодавства (*внутрішні документи є формальними, не містять частину необхідних порядків*, наявні в них порядки* не відповідають вимогам з-ва*), зокрема відсутні належні порядки/процедури, а саме:
 - порядок виявлення критеріїв ризику ВК/ФТ та індикаторів підозрілості (*підпункт 5 пункту 23 розділу III Положення № 107*);
 - порядок здійснення оцінки/переоцінки ризик-профілю Установи (*підпункт 4 пункту 23 розділу III розділу Положення № 107*);
 - порядок контролю лімітів (у разі використання спрощених методів ідентифікації та верифікації клієнта) (*підпункт 17 пункту 23 розділу III розділу Положення № 107*);
 - порядок виявлення PERs та порядок ужиття щодо них необхідних додаткових заходів (*підпункт 3 пункту 23 розділу III Положення № 107*);
 - відсутність кількісних меж для критеріїв та індикаторів підозрілості фінансових операцій, які містять кількісні характеристики (зокрема «багатьох», «неодноразово», «значних», «незвично великі суми», «незвично швидко», «тривалий час», «незвично короткий строк», «великі суми», «незначні суми», що не відповідає вимогам пункту 54 розділу IV Положення № 107, пункту 7 Додатка 14 до Положення № 107).

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами нагляду

Вимог частини п'ятої статті 9 Закону № 361-ІХ, пункту 10 розділу II Положення № 107 у частині неналежного виконання відповідальним працівником Установи обов'язку щодо інформування керівника установи з питань у сфері ВК/ФТ:

- звіти формальні та однотипні;
- **відсутня інформація** про результати оцінки нових продуктів/послуг Установи та притаманних їм ризиків ВК/ФТ;
- **відсутня інформація** про строки вжиття необхідних заходів Установою в частині оновлення внутрішніх документів з питань ПВК/ФТ, з огляду на прийняття НПА;
- **відсутні результати** моніторингу ділових відносин з клієнтами.

Вимог частини чотирнадцятої статті 11 Закону № 361-ІХ стосовно клієнтів фізичних осіб, які є РЕР:

- не вжито додаткових заходів НПК – не отримано дозвіл;
- не здійснюється аналіз фінансових операцій щодо РЕР для прийняття рішення щодо припинення вжиття заходів, визначених у пунктах 2-4 частини чотирнадцятої статті 11 Закону № 361-ІХ;
- не враховуються роз'яснення НБУ.

Вимог пункту 15 частини другої статті 8 Закону № 361-ІХ та абзацу 4 пункту 79 розділу 4 Положення № 90 у частині невиконання обов'язку надавати на запити НБУ документи/достовірну інформацію, у визначені в запиті строки:

- порушення строків подання клопотання про продовження строку для надання відповіді;
- надання недостовірної інформації/суперечливих відомостей щодо одного питання;
- подання інформації/документів не в повному обсязі.

Листи НБУ від 06.02.2024 № 25-0005/9103, від 18.06.2024 № Р/25-0005/46554 щодо правовідносин з клієнтами, які (кінцеві бенефіціарні власники яких) є політично значущими особами, членами їх сімей та особами, пов'язаними з політично значущими особами (далі – РЕР)

- в разі закінчення дії кредитного договору, укладеного між установою та фізичною особою, ділові відносини **між ними припиняються** (у разі існування тільки цього договору) і ця фізична особа вже не вважається клієнтом установи в контексті визначення, наведеного в Законі № 361-ІХ. У разі наступного встановлення ділових відносин – укладення нового договору кредиту із цією фізичною особою – не потрібно здійснювати повторно її ідентифікацію і верифікацію за умови, **якщо в установи** (яка є суб'єктом первинного фінансового моніторингу) **немає підозр та/або підстав вважати, що наявні документи, дані та/або інформація про клієнта (представника клієнта) є нечинними (недійсними) та/або неактуальними на момент встановлення таких відносин, а також якщо ця особа раніше була ідентифікована та верифікована згідно з вимогами закону.**
- вимоги частини п'ятнадцятої статті 11 Закону № 361-ІХ застосовуються виключно стосовно повторної ідентифікації та верифікації та не охоплюють інші заходи належної перевірки клієнта, **а також додаткові заходи щодо РЕР, установа повинна вживати додаткових заходів стосовно РЕР, що передбачені в частині чотирнадцятій статті 11 Закону про ПВК/ФТ, у разі повторного встановлення ділових відносин.**

Типові порушення вимог законодавства з питань фінансового моніторингу, які встановлюються за результатами нагляду

Вимог пункту 2 частини другої статті 8 Закону № 361-IX у частині не здійснення НПК, зокрема:

- встановлення ділових відносин на підставі недійсного (нечинного) паспорта (ст.11 Закону № 361-IX);
- нездійснення верифікації відповідно до законодавства (не дотримано всіх вимог підпункту 4 пункту 31 додатка 2 до Положення № 107);
- нездійснення верифікації відповідно до законодавства (встановлено перевищення лімітів, мали здійснити верифікацію повноцінними способами);
- неналежно здійснено моніторинг фінансових операцій, не виявлено індикатори підозрілості фінансових операцій клієнтів;
- не встановлено мету та характер майбутніх ділових відносин, зокрема соціальний стан/дохід, орієнтовний обсяг операцій, які планує проводити клієнт в установі;
- нездійснення відеоверифікації з дотриманням порядку здійснення відеоверифікації, встановленого у додатку 3 до Положення № 107.

Вимог частини першої та другої статті 7 Закону № 361-IX, зокрема:

- нездійснення належної оцінки/переоцінки рівня ризику ділових відносин з клієнтами;
- невиявлення критеріїв ризику, в тому числі критеріїв компанії-оболонки.

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист НБУ від 28.07.2025 № Р/25-0009/57995 щодо умов використання спрощених моделей верифікації клієнтів

Одночасне дотримання умов: ризик ділових відносин з клієнтом є низьким; загальна сума всіх фінансових операцій, які зменшують активи клієнта, не перевищує 40 тисяч гривень на місяць (еквівалент) та 400 тисяч гривень на рік (еквівалент); загальна сума зобов'язань установи перед клієнтом/клієнта перед установою не перевищує 40 тисяч грн.

Вимоги/критерії до розрахунку загальної суми всіх фінансових операцій, які зменшують активи клієнта:

- включення до розрахунку всіх погашень тіла та %;
- розрахунок здійснюється за «календарний» місяць та рік;
- враховуються погашення по всім діючим договорам, укладеним протягом місяця за який здійснюється розрахунок, так і укладеним раніше;

Вимоги/критерії до розрахунку загальної суми зобов'язань установи перед клієнтом/клієнта перед установою не перевищує 40 тисяч грн:

- сума зобов'язань клієнта визначається на дату кожного договору = сума боргу за кредитом + % за всіма діючими договорами на момент розрахунку;
- загальна сума зобов'язань установи = розміру кредиту.

Лист НБУ від 25.10.2023 № 25-0005/78923 щодо способу верифікації підпункт 4 пункту 31 додатка 2 до Положення № 107

- послідовність дій визначається самостійно Установами за умови дотримання вимог;
- джерелом даних про фінансовий номер має бути Банк;
- фотофіксація з використанням методу розпізнавання здійснюється з використанням алгоритмів, які виявляють рухливість, жвавість;
- фотофіксація особи здійснюється саме установою, а не клієнтом із подальшим передаванням зробленої фотографії установі;
- фото, зроблені за результатами процесу використання фотофіксації методом розпізнавання реальності особи, не мають містити зображення інших людей, крім особи, верифікація якої здійснюється.

! Установа документує кожен етап здійснення верифікації у спосіб, що дає змогу продемонструвати результати НБУ

Роз'яснення НБУ

Сайт НБУ <https://bank.gov.ua/ua/news/all/seminari-ta-prezentatsiyi-z-finansovogo-monitoringu> + Листи роз'яснення

Лист НБУ від 30.12.2023 № 25-0005/97009 щодо аналізу фінансових операцій клієнтів щодо наявності/відсутності індикаторів підозрілості фінансових операцій

- необхідність аналізу та виявлення критеріїв нехарактерної/ нетипової поведінки позичальників;
- аналіз звітів від УБКІ щодо боргового навантаження та здійснення співставлення заявлених доходів з рівнем заборгованості.

Лист НБУ від 05.09.2024 № Р/25-0005/67359 щодо виявлення індикаторів

- необхідність передбачити в договорах з надавачами платіжних послуг права установ щодо одержання інформації про платника (обсяги та строки) для здійснення аналізу, спростування або підтвердження підозр щодо погашення кредиту коштами третьої особи;
- установа за результатами моніторингу ділових відносин та фінансових операцій, що здійснюються в процесі таких відносин, самостійно, з урахуванням інформації, отриманої під час здійснення заходів належної перевірки, визначає чи є поведінка клієнта-позичальника ризиковою (може свідчити про ймовірність використання установи для ВК/ФТ) та приймає рішення щодо потреби вжиття заходів з переоцінки рівня ризику таких ділових відносин та здійснення додаткових (посилених) заходів належної перевірки (за наявності підстав).

Лист НБУ від 07.05.2025 № Р/25-0009/35268 щодо клієнтів установ, які є СПФМ

- одним із джерел інформації, яке має використовувати установа під час здійснення НПК клієнта-СПФМ, є інформація, яка розміщується (публікується) на сторінках офіційного Інтернет-представництва Національного банку;
- використовуючи ризик-орієнтований підхід під час встановлення ділових відносин з клієнтом-СПФМ, з метою з'ясування мети та характеру майбутніх ділових відносин (зокрема виду послуг / продуктів, за якими клієнт звертається до СПФМ, орієнтовного обсягу фінансових операцій, які планує проводити клієнт у СПФМ), а також у процесі обслуговування клієнта-СПФМ, під час здійснення моніторингу має право отримувати від такого клієнта-СПФМ необхідну інформацію, у тому числі звітність, яку подає такий клієнт-СПФМ до Національного банку, для здійснення аналізу діяльності клієнта, зокрема щодо обсягів наданих послуг.

Лист НБУ від 26.09.2023 № 25-0005/71150 щодо окремих питань ідентифікації та верифікації

- установи **можуть використовувати виключно** визначені в Положенні № 107 способи ідентифікації та верифікації;
- у разі наступного встановлення ділових відносин, зокрема укладення нового договору кредиту з фізичною особою, яка вже була раніше клієнтом установи, не потрібно здійснювати повторно її ідентифікацію і верифікацію, **якщо ця особа раніше була ідентифікована та верифікована згідно з вимогами закону та за умови відсутності в установи підозр та/або підстав вважати, що наявні документи, дані та/або інформація про клієнта (представника клієнта) є нечинними (недійсними) та/або неактуальними на момент встановлення таких відносин;**
- **в момент укладення кожного договору установи мають пересвідчитись у чинності (дійсності) та актуальності раніше наданих клієнтом ідентифікаційних документів.**